

Sisekaitseakadeemia
Piirivalvekolledž

Üllar Kustala
BK050

**PIIRIVALVEAMETNIKE KUTSEALASTE TEADMISTE
TASE JA SELLE TÕSTMISE VÕIMALUSED NARVA
MAANTEE- JA RAUDTEE PIIRIPUNKTIDES**

Lõputöö

Juhendaja:
Piret Teppan, MA

Tallinn 2008

ANNOTATSIOON

Kolledž: Piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: mai 2008
Töö pealkiri: Piirivalveametnike kutsealaste teadmiste tase ja selle tõstmise võimalused Narva maantee- ja raudtee piiripunktides	
Töö autor: Üllar Kustala	alkiri:
Referaat	
<p>Käesolev lõputöö on esitatud 41 leheküljel. Viidatud allikate nimekirja kuulub 41 nimetust. Töös on esitatud 12 joonist ja 1 lisa. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning resümee on esitatud inglise keeles.</p> <p>Töö uurimisobjektiks on piirivalveametnike tasemeõppe ülesehitus ja täiendõppe läbimise võimalused.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on tutvuda piirivalveametnike tasemekoolituse ülesehitusega, anda ülevaade milline on Kirde Piirivalvepiirkonna Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalveametnike teadmiste tase, võimalus täiendkoolituste läbimisteks ja neil osalemiseks. Eesmärkide saavutamiseks uuriti teemakohaseid kirjandusallikaid ja normdokumente, viidi läbi ankeetküsitlus, analüüsi uurimistulemusi.</p> <p>Töö hüpoteesiks on: piirivalveametnike tööd on võimalik muuta professionaalsemaks läbi täiend- ja iseseisva õppe.</p> <p>Uurimustulemuste põhjal võib väita, et Narva maantee- ja raudtee piiripunktides on teenistuses hea teadmiste tasemega piirivalveametnikud. On rakendunud täiendõppe süsteem ning seda just piirkonna ja allüksuste sisekoolitajate poolt läbi viidavate koolituste osas. Suurt rõhku on pööratud ka iseseisvale õppele, võimaldades piirivalveametnikele täielik juurdepääs erinevatele teenistusalastele juhendmaterjalidele.</p> <p>Uurimustöö uudsus ja aktuaalsus seisneb selles, et teadustada piirivalveametnikele elukestva õppe olemust ja selle rakendamise võimalusi. Uurimustöö tulemuste põhjal saab anda soovitusi täiendkoolituse parendamiseks.</p>	
Võtmesõnad : Koolitus, tasemeõpe, täiendõpe, elukestev õpe.	
Keywords : Schooling, degree learning, continuing education, lifetime learning.	
Säilitamise koht:	
Kaitsemisele lubatud:	
Juhendaja: Piret Teppan	alkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. PIIRIVALVE ÜLESANDED JA EESMÄRGID	6
2. PIIRIKONTROLI TEOSTAVATE PIIRIVALVEAMETNIKE KOOLITUS	8
2.1 Piirivalveametnike väljaõppe ajalooline ülevaade.....	8
2.2 Piirivalveametnike tasemeõppe süsteem aastatel 1992-2008	10
2.3 Piirikontrolli teostavate piirivalveametnike taseme- ja täiendkoolitus.....	12
2.4 Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioon ja selle omistamine.....	14
3. PIIRIVALVEAMETNIKE TÄIENDKOOLITUS JA SELLEGA KAASNEVAD PROBLEEMID	18
3.1 Koolitusvajaduste määramine.....	19
3.2 Sisekoolitajate roll organisatsioonis	20
3.3 Elukestev õpe	22
3.4 Kutsealaste teadmiste tõstmise võimalused Narva maantee- ja raudtee piiripunktides	24
4. NARVA MAANTEE- JA RAUDTEE PIIRIPUNKTIDE ISIKKOOSSEISU KUTSEALASE TASEME JA TÄIENDKOOLITUSTEL OSALEMISE VÄLJASELGITAMINE	25
4.1 Uurimuse eesmärk ja meetodid.....	25
4.2. Narva maantee- ja raudtee piiripunktides läbiviidud küsitluses osalenute iseloomustus.....	26
4.3. Uurimustulemuste analüüs.....	27
4.4 Uurimustulemuste kokkuvõte	34
KOKKUVÕTE	36
RESÜMEE.....	38
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	39
LISAD.....	42
Lisa 1. Ankeetküsitlus.....	42

SISSEJUHATUS

Eesti taasiseseisvumise algusaastatest alates on piirivalvurid valvanud ja kaitsnud riigipiiri ning ajutist kontrolljoont, nii maismaal, merel kui piiriveekogudel. Tuginedes käsuliinile on Eesti Piirivalve kinnise karjäärisüsteemiga organisatsioon, mille tulemusena on piirivalveametnike koolitust korraldatud ja juhitud süsteemiselt.

Eesti Vabariigi liitumine Euroopa Liidu ja Schengeni ühtse viisaruumiga on lisanud piirivalvele väga vastutusrikka ülesande- valvata ja kaitsta Euroopa Liidu välispiiri ning kindlustada sellega ka teiste liikmesriikide turvalisust. Euroopa Liidu välispiiridel on oluline roll vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala tagamisel.¹ Eelpool tulenevast peab Eesti Piirivalve enda arengus üha rohkem panustama piirivalveametnike teadmiste ja oskustele. Piirivalveametnike tasemeõpe peab vastama Euroopa Liidu tuumõppekavadele.²

Kaasaja koolitusnõuetele vastavat kutsekeskharidust hakati piirivalvuritele omistama alates 2002. aastast.³ Kvaliteetse kutsekeskhariduse ja rakenduskõrghariduse väljaõppe süsteemi aluseks on ühtsed ja kaasaja nõuetele vastavad kutsestandardid. Piirivalve arengusuundades aastani 2007 (2008) püstitatakse professionaalse isikkoosseisu väljaõpetamise strateegiliseks eesmärgiks: kindlustada piirivalve professionaalse isikkoosseisu väljaõpetamine vastavalt kutsestandardile.⁴

Piirivalve üheks suutlikkuse määrajaks on koolitatud piirivalveametnikud. Sellega kaasneb ka liikmesriikide täiel määral saavutatav usaldus. Mõeldamatu on, et piiri valvavad erineva teadmistasemega ja varustusega ametnikud. Seetõttu esitatakse kõigile liikmesriikidele ühesuguseid nõudmisi piiride valvamisel.

Piirivalveametnike teadmiste ühtlustamiseks alustati 2004. aastal Euroopa Liidu liikmesriikides ühtset tuumõppekava *Common Core Curriculum* rakendamist, milles

---

¹ Core Curriculum for border guard training, p 1.1.

² Sama.

³ Siseministerium. 2004. Piirivalve arengusuund 2007 (2008). Vabariigi Valitsuse 02.09.2004 istungil, protokoll nr 37, lk 9.

⁴ Samas, lk 18.

määratleti ära miinimumnõuded piirivalveametnike õpetamiseks.⁵

Tagamaks enda ja teiste Euroopa Liidu liikmesriikide turvalisust peavad piirikontrolli teostavad piirivalveametnikud lisaks põhiõppele pöörama suuremat tähelepanu pidevale ja kvaliteetsele ametialasele taseme- ja täiendkoolitusele.

Eelpool esitatust on lõputöö probleemiks: kuidas on võimalik läbi täiendõppe tõsta piirikontrolli teostavate piirivalveametnike teadmiste taset?

Lõputöö eesmärgiks on tutvuda piirivalveametnike tasemekoolituse ülesehitusega, anda ülevaade milline on Kirde Piirivalvepiirkonna Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalveametnike teadmiste tase ning võimalus täiendkoolituste läbimisteks ja neil osalemiseks. Teha ettepanekuid täiendkoolituse läbiviimise paremaks muutmiseks.

Töö uurimisobjektiks on piirivalveametnike tasemeõppe ülesehitus ja täiendõppe läbimise võimalused.

Uurimisaineks on piirivalve täiendõppe mõju piirivalveametnike teenistusele.

Töö autor on püstitanud järgmise hüpoteesi: piirivalveametnike tööd on võimalik muuta professionaalsemaks läbi täiend- ja iseseisva õppe.

Töö eesmärkide saavutamiseks on autor püstitanud järgmised ülesanded:

1. uurida tasemeõppe ülesehitust, täiendõppe läbiviimise ja osalemise võimalusi;
2. välja selgitada omandatud teadmiste tase, täiendkoolituse läbimise ja iseseisva õppe võimalikkus Narva maantee- ja raudtee piiripunktides;
3. viia läbi ankeetküsitlus Narva maantee- ja raudtee piiripunktides;
4. analüüsida saadud uuringu tulemusi;
5. teha järeldusi ja ettepanekuid taseme tõstmise ja täiendkoolituse parendamiseks.

---

⁵ Teppan, P. 2007. Eesti piirikontrolli teostavate ametnike koolitus, tööalase koolituskvaliteedi tõstmise võimalused ja ametialase õppematerjali. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, lk 10.

1. PIIRIVALVE ÜLESANDED JA EESMÄRGID

Piirivalve on riiklik organisatsioon, mis osaleb julgeoleku tagamisel kvaliteetse ning tõhusa tegevusega oma tegevuspiirkonnas.⁶

Piirivalveseaduses⁷ sätestatakse piirivalve põhiülesanded:⁸

1. valvata ja kaitsta riigipiiri maismaal, merel, piiriveekogudel;
2. takistada riigipiiri vägivaldset muutmist;
3. takistada riigipiiri ebaseaduslikku ületamist;
4. takistada kauba ebaseaduslikku toimetamist üle riigipiiri;
5. tagada piirirežiim;
6. teostada piirikontrolli;
7. kontrollida välismaalaste Eestis viibimise seaduslikkust.

Piirivalve ülesandeks on lisaks eelpool nimetatutele otsingute ja pääste korraldamine nii Eesti merealadel kui ka rahvusvaheliste lepingute ja tava kohaselt teiste riikide vetes.

Oma põhiülesannete täitmiseks on Piirivalvele pandud ka kohustused:⁹

1. tõkestab riigipiiri märgistuse seadusevastast muutmist;
2. korraldab riigipiiri ületamist ettenähtud kohtades, korras ja ajal ning tõkestab riigipiiri ebaseaduslikku ületamist;
3. tagab piirirežiimi eeskirjade täitmise;
4. tõkestab kauba ebaseaduslikku ühendusevälisest riigist Eestisse ja Eestist ühendusevälisesse riiki toimetamist piiripunktide vahelisel alal ja territoriaalvetes;
5. jälgib piiririba ja -märkide seisundit ning hoiab need korras vastavalt riikidevaheliste lepingutega ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud korrale;
6. korraldab oma pädevuse piires juurdlust kuriteoasjades ja haldusõiguserikkumiste asjade menetlust ning teostab jälitustegevust vastavalt jälitustegevuse seadusele;
7. abistab oma pädevuse piires tolli ning teostab piiripunktides, kus alaline tollikontroll puudub, tollikontrolli vastavalt tollieeskirjadele tolliseaduse

---

⁶ Siseministeerium. 2004. Piirivalve arengusuunad 2007 (2008). Vabariigi Valitsuse 02.09.2004 istungil, protokoll nr 37, lk 4.

⁷ Piirivalveseadus. 30.06.1994.- RT I 54,903.

⁸ Samas, §21 lõige 1.

⁹ Samas, §4 lõige 1.

tähenduses;

8. teostab dokumentide kontrolli riigipiiril;
9. viib läbi välismaalaste Eestis viibimise seaduslikkuse kontrolli.

Et rahvusvaheliste lepingutega endale võetud kohustused saaksid täidetud, vajab Eesti Euroopa Liidu välispiiri valvamiseks selleks koolitatud ja kõrgelt motiveeritud professionaalseid piirivalveametnikke.¹⁰

Iseseisva riigi üheks keskselaks tunnuseks on suutlikkus valvata oma riigi piire ning võime hoida ära ja tõkestada riigi territoriaalse puutumatus vastu suunatud rünnakud. 21.sajandi Euroopas on piiride valvamise mõiste, tulenevalt kontinendil toimuvast integratsiooniprotsessist, kus läbi ühe riigi piiride valvamise, tagatakse ka teiste riikide piiride valve ja turvalisust.¹¹

21. detsember 2007 Schengeni ühtse viisaruumiga ühinemise ajaks pidi Eesti jõudma välispiiride kontrollimisel võimalikult kõrgele tasemele, mis tähendas eelkõige seda, et kõiki välispiiri ületavaid isikuid kontrollitakse süstemaatiliselt, tõestamaks Eesti suutlikkust Schengeni põhimõtteid järgida ning piiripunktide vahele jäävat piiri valvatakse piisava tõhususega.¹²

Piirivalve arengusuunad aastani 2007 (2008) on välja toodud tegevusvaldkonnad, mis on suunatud riigi sisejulgeoleku ja rahva turvalisuse tagamisele läbi võimekuspõhiste meetmete rakendamise. Piirivalve tegevusvaldkonnad on:¹³

1. piiride valve;
2. piirikontroll;
3. illegaalse immigratsiooni tõkestamine;
4. päästetööd merel ja piiriveekogudel ning lennupäästeotsingud maismaal;
5. merereostuse avastamine ja likvideerimine merel ning piiriveekogudel;
6. piirivalve professionaalse isikkoosseisu väljaõpetamine.

---

¹⁰ Leiner, M. 2005. Elukutse: Piirivalvur. Karjäärituul 1/05, lk 4. http://www.innove.ee/ee/files/Karjaarituul_5_A4_print.pdf 20.03.2008.

¹¹ Siseministeerium. 2004. Piirivalve arengusuunad 2007 (2008). Vabariigi Valitsuse 02.09.2004 istungil, protokoll nr 37, lk 3.

¹² Samas, lk 24.

¹³ Samas, lk 8.

2. PIIRIKONTROLLI TEOSTAVATE PIIRIVALVEAMETNIKE KOOLITUS

2.1 Piirivalveametnike väljaõppe ajalooline ülevaade

20. septembril 1990. aastal, kui moodustati Vabariigi Valitsuse majanduspiiri komisjon, algasid eeltööd Eesti Vabariigi Piirivalve taasloomiseks. Asuti rajama piiripunkte, algas majanduspiiri toimimiseks materiaalsete vahendite ettevalmistamine. Kavandati normatiivakte, mis määrasid kaupade kontrolli piiril ning majanduspiiril tegutsevate ametiisikute tegevuse.¹⁴

Vabariigi Valitsuse majanduspiiri komisjoni istungil 25. septembril 1990. aastal võeti vastu otsus korraldada alates 01. oktoobrist 1990 majanduspiiri kaitseteenistuse ülemate seminar „Eesti piir I“. Seminari lõpetas 10. oktoobril 1990. aastal 90 meest. Neist omakorda valiti välja piiripunktide ülemad ja inspektorid. Kursused „Eesti piir II“ ning jätkukursus „Eesti piir“ toimusid sama aasta novembris ja detsembris.¹⁵

Remniku õppekeskus alustas Remniku pioneerilaagri territooriumil õppetegevust 14. detsembril 1990. aastal, kus alustati piiriteenistujate koolitust. Remniku Õppekeskuses said sõjalise piirivalvealase alghariduse kaheteistkümmel ajateenijate kursusel kokku 2304 piirivalvurit.¹⁶

20. augustil 1991. aastal Eesti Vabariigi taasiseseisvumise väljakuulutamise tõusis vajadus suurendada väljaõpetatud piirivalveametnike hulka. See omakorda püstitas ülesande otsimaks lahendusi koolituste läbiviimisel.

02. jaanuaril 1992. aastal alustas Tallinna Piirivalvekool kutseliste piirivalvurite ettevalmistamist. Kool kujutas endast suletud sõjaväelist õppeasutust, mis valmistas ette maa- ja merepiiri valvavaid allohvitseri ning passikontrolöre. Koolitus kestis kuus kuud,

---

¹⁴ Piirivalveamet.2000 Piirivalve päevik 1990-2000, lk 2.

¹⁵ Sama.

¹⁶ Samas, lk 3.

millest üks kuu kulus praktikale piiril. Koolituse kestvus oli 1100 õppetundi ja selle jooksul võeti läbi üle kolmekümne õppeaine, mis olid kaitsevälise ja piirivalve ainetikuga.¹⁷ 1995. aastal kolis Tallinna Piirivalvekool endise riigikantselei autobasile kuulunud ministrite puhkebaasi Suurupis, millest sai piirivalve õppekeskus.¹⁸ Samal aastal nimetati Tallinna Piirivalvekool ümber Piirivalvekooliks. 2002. aastast kannab kool Muraste Piirivalvekooli nime. Sisekaitseakadeemia piirivalvekolledž loodi Sisekaitseakadeemia juurde 01.septembril 2005. aastal. Piirivalvekolledžiga liideti 01.septembrist 2006.aastal Muraste Piirivalvekool. Selle liitmise tulemusena koondus kogu piirivalvealane õpe Sisekaitseakadeemia kätte.¹⁹

07. jaanuaril 1992. aastal avatud Kuressaare õppekeskus spetsialiseerus rannakaitsele, seal koolitati radari-operaatoreid, vaatlejaid ja sadamateenistujaid. Kool suleti 1993 aastal. Kuressaare õppekeskuses pandi alus piirivalvekoerte koolitamisele.²⁰

30. märtsil 1992. aastal algas Narva-Jõesuu Piirivalve Õppekeskuses koolitus kutselistele piirivalvuritele ja passikontrolöridele. Narva-Jõesuu Piirivalve Õppekeskuse töö põhisuundadeks kogu tegevusaja vältel on olnud noorte ajateenijate-piirivalvurite väljaõpe, kutseliste piirivalvurite kaitsevälise koolituse ja ajateenijate väljaõpetamine jaõulemate kursustel. Lisaks korraldati täiendõpet ning jaõulema ja eriala vanemallohvitseride kursusi kutselistele piirivalvuritele. Varasematel aastatel koolitati passikontrolöre ja Soome piirivalveinstruktorite juhendamisel ka piirivalve keskastme juhtivtöötajaid. Üksnes ajateenijatele on õppekeskuses korraldatud 31 õppekursust 4211 õppurile ning 39 nooremallohvitseride ja jaõulemate kursust 969 õppurile. Õppekeskuse 13 aastat kestnud tegevuse vältel omandas seal kaitsevälise ja piirivalvealase väljaõppe 7574 ajateenijat, piirivalvurit ja piirivalveametnikku.²¹

01. juulil 1992. aastal avati Pärslaja Õppekeskus, kus anti täiendõpet passikontrolli teostavatele ametnikele. Seda sundis asjaolu, et 01. juulil 1992 kehtestati piiril viisarežiim. Õppekeskus suleti 1993. aastal.²²

---

¹⁷ Piirivalveamet. 2000. Piirivalve päevik 1990-2000, lk 10-11.

¹⁸ Samas, lk 26.

¹⁹ Sisekaitseakadeemia. Piirivalvekolledži tutvustus. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=955> 24.03.2008.

²⁰ Piirivalveamet. 2000. Piirivalve päevik 1990-2000, lk 10.

²¹ Piirivalveamet. Narva-Jõesuu Õppekeskus lõpetab ajateenijate väljaõppe. http://www.pv.ee/index.php?page=173&action=article&article_id=835 06.04.2005.

²² Piirivalveamet. 2000. Piirivalve päevik 1990-2000, lk 12.

2.2 Piirivalveametnike tasemeõppe süsteem aastatel 1992-2008

Maismaapiiri valvamist õppivate piirivalveametnike õppeaja pikkuseks oli piirivalve algusaastatel 1992 kuni 2002 aasta 12-13 õppenädalat. Õpe toimus paralleelselt Narva Jõesuu Õppekeskuses ja Piirivalvekoolis. Narva- Jõesuu Piirivalve Õppekeskuses viidi läbi rohkem kaitseväge suunitlusega õpet. Seda just kaitseväge määrustike ja seadusandluse; jalaväetaktika; sissitaktika; side-, pioneeri-, ja laskeõppe; meditsiinalase ja kehalise ettevalmistuse; isamaalise kasvatuse ja topograafia tunnid. Piirivalvekooli õppekavades leiab õppeainete loetelust rohkem piirivalvealaseid õppeained: Piirivalveteenistuse üldalused; riigipiiri valvamine toimkondadega; teenistuskooete kasutamine toimkonnas; vene keel ja inglise keel; kultuurid ja tavad; dokumentide kontroll; transpordivahendite kontroll; narkootikumid; arvutiõpe; üldkehaline ettevalmistus koos orienteerumisega; turvataktika; laskeasjandus; esmaabi; suhtlemispsühholoogia; haldusõigus ja kriminaalõigus. Õppepraktika läbiviimist piirivalveametnike puhul ei kasutatud, kuna õppeaeg oli liiga lühike. Vajadus selle järgi siiski oli, sest õppekava pidi võimaldama ka praktiliste oskuste omandamise.²³

Piirikontrolli õppivate piirivalveametnike puhul oli erinevus õppeaja pikkuses kõige suurem, seda alates 2 nädalastest kiirkursusest kuni 13 õppenädalani, arvestamata seejuures sõjaväelist väljaõpet, mis läbiti Narva- Jõesuu Piirivalve Õppekeskuses. Õppeainete nimetused ja õppemahud on aastate jooksul muutunud. Sõjaväeliste õppeainetena on piirikontrolli piirivalveametnike õppekavas olnud sarnaselt teiste õppekavadega kaitseväge määrustike ja seadusandluse; jalaväetaktika; sissitaktika; side-, pioneeri- ja laskeõppe; meditsiinalase; isamaalise kasvatuse; kehalise ettevalmistuse ja topograafia tunnid. Piirivalvekoolis kutse- ja erialaste õppeainetena on õpetatud dokumentide ja transpordivahendite kontrolli; narkootikume; piirivalveteenistuse üldaluseid; haldus- ja kriminaalõigust; kriminalistikat; turvataktikat; vene ja inglise keelt; kultuure ja tavasid; laskeasjandust koos lasketreeninguga; suhtlemispsühholoogiat koos videotreeninguga; tollikontrolli; arvuti kasutamist; esmaabi andmist ning on toimunud üldkehalise ettevalmistuse tunnid. Piirivalve algaastatel on õppekavas olnud ka piiriteenistus, Eesti

---

²³ Martsik, M. 2001. Eesti piirivalveametnike kaasaegset kutsekoolitust tagavad normdokumendid. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, lk 23. ref Männik. A. Piirivalvekooli õppeplaanid ja õppekavad 1992-2000.

sise- ja välispoliitika, piirivalve ajalugu, esteetika, piirivalve seadusandlus ja naissoost piirivalveametnikele ka kosmeetika. Õppepraktikad on jäänud lühikeseks ja osadel kursustel ei toimunud ta üldse. Selle eriala omandamiseks on õppepraktika siiski väga vajalik.²⁴

15. oktoobril 2002. aastal Piirivalvekooli muutmisega kutseõppeasutuseks, muutusid õpetatavad õppeained ja õppemahud. Jagunemine maismaa-, piirikontrolli- ja merepiirivalve suunitlustega õppegruppideks jätkus. 2003 – 2005. õppeaastatel oli õppekavas 27 erinevat õppeainet kogumahuga (v.a. õppepraktika), näiteks maismaapiiri erialal 1160 õppetundi, piirikontrolli erialal 1160 õppetundi ja merepiiri erialal 1300 õppetundi.²⁵

Alates 2006. aastast on õppeaeg jaotatud kolmeks mooduliks - alusainete moodul, põhiainete moodul ja õppepraktika moodul. Alusainete mooduli jooksul omandatakse piirivalveametniku üldteadmised ja oskused. Lisaks kohustuslikule riigi ja inglise keelele tuleb õpilastel valida teine võõrkeel – saksa, vene, soome või läti. Mooduli pikkuseks on 16 õppenädalat. Põhiainete mooduli jooksul omandatakse piirivalveametniku põhiteadmised ja oskused. Õpilastel on võimalus valida vähemalt 2 õppenädala mahus valikaineid piirivalveametniku lisateadmiste ja –oskuste omandamiseks. Mooduli pikkuseks on 13 õppenädalat. Õppepraktika moodul viiakse läbi koostöös teiste piirivalvepiirkondadega. Mooduli pikkus on 10 õppenädalat. Õpe lõppeb praktika kaitsmise ja lõpueksamiga, mis on ühildatud kutsekvalifikatsiooni eksamiga.²⁶

Õppekava täitnud piirivalveametnikud on pädevad täitma piirivalve struktuuriüksuses piirivalvuri ja vanempiirivalvuri ametikoha teenistusülesandeid. Piirivalveametnikud teostavad piiripunktides dokumentide ja transpordivahendite kontrolli ning teostavad piiri valvamist kordonite piirivalvamise toimkondades.²⁷

---

²⁴ Martsik, M. 2001. Eesti piirivalveametnike kaasaegset kutsekoolitust tagavad normdokumendid. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, lk 23-24. ref Männik, A. Piirivalvekooli õppeplaaniid ja õppekavad 1992-2000.

²⁵ Teppan, P. 2007. Eesti piirikontrolli teostavate ametnike koolitus, töölase koolituskvaliteedi tõstmise võimalused ja ametialase õppematerjali. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, lk 20. ref Männik, A. Muraste Piirivalvekooli tunniplaanide kokkuvõtted.

²⁶ Sisekaitseakadeemia. Õppekavad. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=936> 24.03.2008.

²⁷ Piirivalveamet. Kutsekeskharidus. <http://pv.ee/index.php?page=593> 24.03.2008.

2005.aasta septembris korraldati 32 piirivalveametnikule kursus võimaldamaks omandada piirivalvealast rakenduskõrgharidust kaugõppe vormis Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledžis. Õppeaeg on 3 aastat ja õppekava maht 120 ainepunkti. 2006 aastal muudeti kaugõppe rakenduskõrghariduse õppeaeg 4 aastale ja õppekava maht 160 ainepunktile. 2006. aasta septembris käivitus õpe ka rakenduskõrghariduse päevaõppe vormis. Õppeaeg on 4 aastat ja õppekava maht 160 ainepunkti. Õppekava sisaldab piirivalveametniku - ohvitseri tööks vajalikku õigusalast ettevalmistust, võõrkeeleeõpet, haldusõpet ja loomulikult moodustab suure osa õppekavast piiri valvamist ja piirivalveteenistuse organiseerimist käsitlevad õppeained ning õppepraktika piiril. Peale õppekava täitmist on võimalik alustada teenistust piirivalve keskastme juhtide ametikohtadel piiripunktides, kordonites ja piirkondade staapides.²⁸

2007.a veebruaris käivitas Piirivalvekolledž Piirivalveameti tellimisel piirivalveametniku III kutsekvalifikatsiooni taseme saavutamiseks piirivalve vanemallohvitseride kvalifikatsioonikursuse. Kursus toimub moodulõppena ja õppekava maht on 35 ainepunkti. Täiendkursus on mõeldud töökogemusega reakoosseisu piirivalveametnikele karjääri jätkamiseks piirivalve vanemallohvitseri tasemel.²⁹ Täna on selle kursuse lõpetanud I lend.

2.3 Piirikontrolli teostavate piirivalveametnike taseme- ja täiendkoolitus

Sisekaitseakadeemia piirivalvekolledžis on võimalik omandada piirivalvealast kutsekeskharidust ja rakenduskõrgharidust. Piirivalvekolledžis õppivate piirivalveametnike tasemekoolituse eesmärgiks on anda kõikidele piirikontrolli teostavatele ametnikele ühtne väljaõpe, olenemata nende tulevases teenistuskohast. Kasutusel olevad õppekavad annavad piirivalvekolledži lõpetamisel piirivalveametnikule võimaluse teenida erinevatel teenistuskohadel.

Piirivalvealase koolituse ühtseks tervikuks liitmise visioonis ja Piirivalvekolledži põhimääruses on piirivalvekolledži ühe tegevusvaldkonnana märgitud täiendõppe

---

²⁸ Piirivalveamet. Rakenduskõrgharidus. <http://www.pv.ee/index.php?page=594> 24.03.2008.

²⁹ Sisekaitseakadeemia. Õppekavad. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=921> 24.03.2008.

korraldamine.³⁰ Sisekaitseakadeemia piirivalvekolledžis pakub Piirivalveameti tellimusel võimalust läbida täiendkoolitust. Praeguseks on käivitud vanemallohvitseride kursusel moodulite vormis.

Kogu piirivalve haridussüsteemis toimuva arengu eesmärgiks on pidevalt arendada piirivalve kutseharidussüsteemi, mis võimaldab varasemate õpingute arvestamist, ühtlustatud üleminekut ühelt haridustasemelt teisele, kutsequalifikatsioonisüsteemi rakendamist ning efektiivset ressursi kasutust.³¹

Varasemalt Piirivalvekooli ja Muraste Piirivalvekooli lõpetanud piirivalveametnikud ei omanud võimalust teenistusse asudes valida erinevate allüksuste vahel, kuna õpiti kindlat suunitlust ja selle tulemusena ümberpaigutamine (maismaalt piirikontrolli) oli raskendatud. Sellisteks teenistuskohetadel ümberasumiseks peavad piirivalveametnikud läbima täiendava õppe.

Piirivalve haridussüsteem pakub piirivalveametnikele võimalusi elukestvaks õppeks. Piirivalvekolledžis on võimalik lisaks piirivalvealase hariduse omandamisele läbi täiendkursuste spetsialiseeruda piirivalveametniku elukutse siseselt koerajuhiks, radarvaatlejaks, väikelaevajuhiks.³²

Siseministeeriumi valitsemisala arengukava piirivalve osas aastateks 2008 – 2011 on ohtudena välja toodud vajadus suuremat tähelepanu pöörata välispiiridel piiriületusdokumentide võltsingute ja väärkasutamiste avastamiseks, tõkestada piiriülest kuritegevust ja illegaalset migratsiooni. Sellest tulenevalt on piirivalveametnike üheks prioriteetsemaks täiendkoolituseks isikute ja dokumentide kontroll.

Igal piirivalveametnikul peab olema võimalus saada tasemekoolitust või täiendõpet, olgu ta teenistuses piiripunktis või kordonis. Seda juba ainuüksi selleks, et tulla toime erinevates teenistuskohetades, teadma elementaarsel tasemel dokumentide kontrolli protseduure ja olema suuteline tegutsema erinevates piirsituatsioonides.

---

³⁰ Teppan, P. 2007. Eesti piirikontrolli teostavate ametnike koolitus, tööalase koolituskvaliteedi tõstmise võimalused ja ametialase õppematerjali. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Tehnikakool, lk 30.

³¹ Piirivalve koolituse ühtseks liitmise visioon 2004 Tallinn, lk 2.

³² Sisekaitseakadeemia. Täiendõpe. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=934> 23.03.2008.

Piirivalveameti personaliosakonna ülesandeks on piirivalveametnike koolituse planeerimine, piirivalve õppeasutuste tegevuse suunamine, õppekavade rakendamine ja õppeprotsessi kvaliteedi kontroll ning see tegevus peab olema järjepidev.³³

Eelnimetatud taseme- ja täiendkoolituste põhjal omistatakse piirivalveametnikele vastav kutsekvalifikatsioon. 01. juulil 2007. aastal jõustunud Piirivalveteenistuse seaduses³⁴ on kutsekvalifikatsiooninõue seotud piirivalveametnike haridusnõuetega. Ametikohtadel liikumine eeldab edaspidi piirivalveametnikult ametikohale vastava hariduse ja kutsekvalifikatsiooni olemasolu.³⁵

2.4 Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioon ja selle omistamine.

04. juunil 2003. aastal anti Piirivalveametile Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu poolt tegevusluba piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide omistamiseks. Piirivalveametniku elukutse kuulub koos teiste kutsealadega Eesti riiklikku kutsekvalifikatsioonisüsteemi. Kutsekvalifikatsioonisüsteemi rakendamiseks on Piirivalveametis moodustatud kutsekomisjoni. Komisjoni pädevusse kuulub piirivalveametniku kutsekvalifikatsioonide omistamise korraldamine.³⁶

Selle protsessi käigus isik tõendab oma kompetentsuse taset ning kutsekvalifikatsiooni omistav organ hindab selle vastavust taotletavale kutsekvalifikatsioonile ja väljastab kutsetunnistuse.³⁷

Kutsealane kvalifikatsioon peab näitama kas taotleval ametnikul on omandanud oskused tasemeõppega ja jätkuvalt hoidnud kompetentsust erinevate moodustega ametialases tegevuses.³⁸

---

³³ Piirivalve koolituse ühtseks liitmise visioon 2004 Tallinn, lk 6.

³⁴ Piirivalveteenistuse seadus. 16.03.2007.- RT I 24, 126.

³⁵ Piirivalveteenistuse seadus. 16.03.2007.- RT I 24, 126. Seletuskiri, lk 8.

³⁶ Piirivalveamet. Kutseomistamine. <http://www.pv.ee/index.php?page=595> 23.01.2007.

³⁷ Murre jt. 2003. Kvalifikatsioonisüsteemi teejuht. Kutsekvalifikatsiooni sihtasutus, 35.

³⁸ Ruohotie, P, Grimmett, P, P. 1996. Professional Growth and Development. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, lk 74.

Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioone omistavaks organiks on Piirivalveamet, mille juurde on moodustatud kutsekomisjon. Komisjoni tegevuse eesmärgiks on arendada ja hinnata piirivalveametnike kutseoskusi.³⁹ Piirivalveamet omistab piirivalveametnikele I, II, III, IV ja V kutsekvalifikatsiooni.⁴⁰

Kutsekomisjoni otsusega moodustatakse eksamikomisjon piirivalveametnike kutsestandardi nõuetele vastavuse hindamiseks. Eksamikomisjoni töö eesmärgiks on kontrollida kutsekvalifikatsiooni taotleja teadmiste ja oskuste vastavust piirivalveteenistuse valdkonna kutsestandarditest tulenevatele nõuetele.⁴¹

Piirivalveametnikel on võimalik taotleda nelja kutsekvalifikatsiooni: II, III, IV ja V. Kutseseaduse ja kutsestandarditega määratakse kindlaks nõuded erinevate kutsekvalifikatsioonide taotlejatele.⁴²

Kutsestandardites loetletud kutsekvalifikatsioonid piirivalveametnikele on järgmised:

Kutsekvalifikatsioon piirivalveametnik II – „piirivalveametniku tööülesanneteks on riigipiiri valvamine ja kaitsmine piirivalvetoimkonnas, piirirežiimi nõuete tagamine piirivalve tegevuspiirkonnas, piiriületajate dokumentide ja transpordivahendite kontrolli teostamine piiripunktis ning muude piirivalvele pandud ülesannete täitmine. Piirivalveametnik osaleb vahetult piirivalvetoimkonna liikmena piirivalvele seaduste või muude õigusaktidega antud ülesannete täitmisel. Piirivalveametnik töötab piirivalve struktuuriüksustes piirivalvuri või allohvitseri ametikohal”.⁴³

Piirivalveametniku II kutsekvalifikatsiooni saavad tõendada piirivalveametnikud, kes on omandanud piirivalveametniku kutsekeskhariduse.⁴⁴

Kutsekvalifikatsiooni piirivalveametnik III – „piirivalveametniku tööülesanneteks on riigipiiri valvamine ja kaitsmine ning piiripunktis piirikontrolli teostava

---

³⁹ Piirivalveameti kutsekomisjoni tegevusstatuut. PVA peadirektori KK nr 173 27.04.2006. p1.2,1.3,1.4,2.2.

⁴⁰ Piirivalveamet. Kutseomistamine. <http://www.pv.ee/index.php?page=595> 23.01.2007.

⁴¹ Piirivalveametnike kutseeksamite läbiviimise kord, p 1,2.

⁴² Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord, p 2.1.

⁴³ Kutsestandard piirivalveametnik II. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu otsus nr. 16. 20.03.2007. a, lk 3.

⁴⁴ Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord, p 3.3.

piirivalvetoimkonna vahetu juhtimine. Piirivalveametnik juhib piirivalvetoimkonda piirivalvele seaduste või muude õigusaktidega antud ülesannete täitmisel ning nende ülesannete täitmise tagamisel. Piirivalveametnik töötab piirivalveasutustes või – struktuuriüksustes vanemallohvitseri ametikohal”.⁴⁵

Piirivalveametniku III kutsekvalifikatsiooni saavad tõendada piirivalveametnikud, kes on täitnud vanemallohvitseri kvalifikatsioonikursuse õppekava.⁴⁶

Kutsekvalifikatsiooni piirivalveametnik IV – „piirivalveametnik juhib piirivalve struktuuriüksuse tegevust ning planeerib toimkondade teenistust piirivalvele seaduste või muude õigusaktidega antud ülesannete täitmisel. Peamiselt töötavad selle kutsekvalifikatsiooni piirivalveametnikud piirivalveasutuste struktuuriüksuste ülemate või nende asetäitjate, staabiohvitseride või õppejõudude ametikohtadel”.⁴⁷

Piirivalveametniku IV kutsekvalifikatsiooni saavad tõendada piirivalveametnikud, kes on omandanud piirivalvealase rakenduskõrghariduse või kõrgharidusega piirivalveametnikud, kes on läbinud vastava kvalifikatsioonikursuse ja sooritanud kutsekvalifikatsiooni eksami.⁴⁸

Kutsekvalifikatsiooni piirivalveametnik V – „piirivalveametniku peamiseks tööülesanneteks on riigipiiri valvamise ja kaitsmise; piirirežiimi nõuete tagamise ja piirikontrolli teostamise korraldamine; piirivalveasutuste teenistuse juhtimine ja planeerimine ning muude piirivalvele pandud ülesannete täitmine. Antud kutsekvalifikatsiooni piirivalveametnik on professionaalne piirivalvealaste ülesannete täitja, kes töötab piirivalveasutuses vanemohvitseri, Piirivalveametis kõrgema ohvitseri ametikohal või õppejõu ametikohal.⁴⁹

Piirivalveametniku V kutsekvalifikatsiooni saavad tõendada kõrgharidust omavad piirivalveametnikud, kes on läbinud vastava piirivalve- ja juhtimisalase koolituse ning on

---

⁴⁵ Kutsestandard piirivalveametnik III. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu otsus nr. 16. 20.03.2007. a, lk 3.

⁴⁶ Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord, p 3.4.

⁴⁷ Kutsestandard piirivalveametnik IV. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu otsus nr. 16. 20.03.2007. a, lk 3.

⁴⁸ Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord, p 3.5.

⁴⁹ Kutsestandard piirivalveametnik V. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu otsus nr. 16. 20.03.2007. a, lk 3.

teeninud vanemohvitseri ametikohal vähemalt 5 aastat või magistriõppe läbinud piirivalveohvitserid, kelle väitekiri on kaitstud piirivalvealasel teemal.⁵⁰ Eelnimetatud 5 aastase teenimise nõude täitmise hulka ei arvestata: 1) hariduse omandamise aega täiskoormusega õppes, kui piirivalveametnik vabastati teenistusülesannete täitmisest; 2) lapsehoolduspuhkusel viibitud aega.⁵¹

Piirivalveametniku kutsekvalifikatsiooni on võimalik taotleda dokumentide alusel või sooritades kutsekvalifikatsiooni eksami. Kutsekvalifikatsioonide taotlemine on vabatahtlik, toimub piirivalveametniku kirjaliku avalduse alusel ja on tasuline.⁵² Dokumentide alusel on võimalik taotleda kutsekvalifikatsiooni V. Alates 2008. aastast toimub kutsekvalifikatsioonide I-IV esmaomistamine ainult läbi kutsekvalifikatsiooni eksami.⁵³

---

⁵⁰ Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord, p 3.6.

⁵¹ Samas, p 3.8.

⁵² Samas, p 1.5.

⁵³ Piirivalveametnike kutsekvalifikatsioonide tõendamine ja omistamine, p 5.

3. PIIRIVALVEAMETNIKE TÄIENDKOOLITUS JA SELLEGA KAASNEVAD PROBLEEMID

21. sajandi üks olulisemaid väljakutseid organisatsioonile konkurentsivõime püsimiseks on keskkonnas toimuvaid muudatusi ennetavate muudatuste läbiviimine organisatsiooni sees. Kuna organisatsioonilisi muudatusi saab edukalt ellu viia ainult juhul, kui kõik organisatsioonis töötavad inimesed neid aktiivselt toetavad, on oluline, et juht suudaks vajaduse nende muudatuste järele töötajatele arusaadavaks teha ja luua muudatusi toetava ning õppimist soodustava keskkonna. Seega oleneb muudatuste edukus töötajate hoiakutest, eestvedamisest ja organisatsioonikultuuri omadustest.⁵⁴

„Koolituste intensiivsust ja sisu mõjutavad konkreetsete asjaolud:⁵⁵

1. ümbritsevas keskkonnas toimuvate muutuste kiirus ja ulatus;
2. organisatsiooni sees toimuvad muutused;
3. tulemuslikuks tööks vajalike oskuste olemasolu organisatsioonis;
4. olemasoleva personali võime muudatustega kohaneda;
5. töötajate karjääri planeerimisega tegelemise tase organisatsioonis;
6. juhtkonna osalemine treeningutes;
7. juhtkonna suhtumine koolitusse kui töötajaid motiveerivasse faktorisse”.

Meie ühiskond on kiirelt arenev ning kannab endas pidevaid muutuseid, mis nõuab organisatsioonilt suurt paindlikkust ning õppimisvõimet. Enamus organisatsioone tunneb oma teel ühel või teisel põhjusel vajadust muutuste järele.⁵⁶

Piirivalve, kui organisatsioon peab enda jaoks paika panema koolitust reguleerivad normdokumendid. Personali koolituse põhimõtted tagavad koolitustegevuse süsteemsuse,

---

⁵⁴ Alas, R. 2002. Muudatuste juhtimine ja õppiv organisatsioon. Tallinn: Külim, lk 5.

⁵⁵ Alas, R. 2004. Juhtimise alused. Tallinn: Külim, lk 106.

⁵⁶ Teppan, P. 2007. Eesti piirikontrolli teostavate ametnike koolitus, tööalase koolituskvaliteedi tõstmise võimalused ja ametialase õppematerjali. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, lk 26 ref Meta-Profit OÜ. Õppiv organisatsioon 2002-2003.

eesmärgipärasuse ja läbipaistvuse. Personali koolituse põhimõtted on aluseks, millel põhinevad.⁵⁷

1. Koolitusstrateegia- **mida ja kellele**- koolituse pikaajalised eesmärgid, prioriteetidid ja sihtgrupid ning on kooskõlas Piirivalve arengustrateegiaga, üldjuhul osa personalistrateegiast;
2. Koolituse korraldamise põhimõtted – **kes mida teeb** – koolituse korraldamise üldpõhimõtted-, vastutused;
3. Koolitustegevuse protseduurireeglid – **kuidas tehakse** – täpsemalt reeglid ja tegevusviisid, kuidas üldpõhimõtteid rakendada.

3.1 Koolitusvajaduste määramine

Koolitusvajaduste määramisel tuleb lähtuda prognoositavast personalivalikust ja töötajate teadmistele ja oskustele esitatavatest nõuetest. Selle alusel koostatakse arendamise ja koolitamise programm ning motiveeritakse töötajaid seda läbima. Kui töötajal puudub huvi koolitustulemuste vastu, võib koolitus muutuda vaid meeldivaks töövahelduseks.⁵⁸

Töötajate koolitusvajadus on enamasti väga spetsiifiline ja eeldab isikupärast lähenemist. See on muutunud väga aktuaalseks, kuna töötajate kvalifikatsioonile esitatavad nõuded on kiiresti kasvanud organisatsioonide kiire arengu tõttu. Selle on tinginud omakorda üha kiirenevad muutused väliskeskkonnas, mis eeldavad töötajate universaalsust mõtlemis- ja vastutusvõime suhtes.⁵⁹

Koolitusvajaduste väljaselgitamisel tuleks käsitleda kolme tasandit:⁶⁰

1. Organisatsiooni tasand – analüüsitakse organisatsiooni tegevust ja selle puudujääke, mida saaks koolitusega kõrvaldada. Koolitusvajadust hindavad ja eesmäärke püstitavad tippjuhid;

---

⁵⁷ Lõhmus, M. Simson, L., Vigla, H. 2002. Kaasaegne juhtimine ja personali koolitus. Tallinn: OÜ Vastus, lk.85.

⁵⁸ Türk, K. 1999. Personali juhtimine ja eestvedamine. Tartu: Ülikooli kirjastus, lk 191.

⁵⁹ Samas, lk 192.

⁶⁰ Alas, R. 2005. Personalijuhtimine. Tallinn: Külim, lk 85.

2. Töökoha tasand – analüüsitakse teostatud tööd ja püütakse tõsta koolituse kaudu tööde teostamise kvaliteeti ja tootlikust. Koolitusvajadust hindavad ja eesmärke püstitavad keskastme juhid;
3. Töötaja tasand – analüüsitakse konkreetse töötaja tööd, püüdes koolituse kaudu tõsta tema panust ja vajalikkust organisatsioonile. Koolitusvajadust hindavad ja eesmärke püstitavad konkreetset töö tegijad.

Piirivalveametnike koolitusvajaduste hindamisel lähtutakse suures osas piirivalve isikkoosseisus toimunud muutustest. Piirivalveteenistust toetavatel ametikohtadel teenivatel piirivalveametnikel peab olema ametikohale vastav kutse- või kõrgharidus ja piirivalvealane koolitus. Piirivalve isikkoosseisu koolitusvajaduste määratlemisel tuleb silmas pidada antud valdkonna probleeme, arengusuundi ja võimalusi probleemide lahendamiseks.⁶¹

3.2 Sisekoolitajate roll organisatsioonis

Ajal, mil organisatsioonis üha enam arvestatakse ressursside kokkuhoiduga, kus pannakse suurt rõhku protsesside efektiivsusele, muutub järjest aktuaalsemaks personali arendamine organisatsiooni sisemiste ressursside abil. Kui on teadvustatud personali arenguvajadus, tuleks enne, kui asuda kiiresti otsima koolitusfirmat, kes võimaldaks tulemuslikku personali arendamist, kõigepealt läbi analüüsida sisemised võimalused.⁶²

Väliskoolitajate kasutamine võib küll anda soovitud tulemuse, kuid sama või ligilähedase resultaadi saamine on mõnikord võimalik ka sisekoolitajate kaudu. Paljudel puhkudel on sisekoolitus isegi tulemuslikum, kuna organisatsiooni oma inimene, viibides igapäevaselt teenistuses, on paremini kursis tegelikult toimuvaga, tunneb paremini organisatsiooni kultuuri, põhiprotsesse, sisekliimat ja töötajaid.⁶³

Kuigi sisekoolitajatel tööalaste oskuste ja teadmistega probleeme pole, jääb sageli puudu nende edasiandmise oskustest. Igapäevases kasutuses seondub mõiste „pädevus“ enamasti

---

⁶¹ Piirivalve koolituse ühtseks liitmise visioon 2004. Tallinn, lk 8.

⁶² Lõhmus, M. Simson, L., Vigla, H. 2002. Kaasaegne juhtimine ja personali koolitus. Tallinn: OÜ Vastus, lk.109.

⁶³ Sama.

sooritusvõime ja isikuomadustega. See pole aga kaugelki kõik. Samas seondub pädevus alati eriülesannete ja -kohustustega, mille täitmisega spetsialist toime tuleb.⁶⁴

Esmapilgul ei tundu probleem olevat kuigi suur. Näib, et piisab vaid selle ümberrääkimisest, mida teatakse ja ollakse kogenud. Paraku sõltub koolituse tulemuslikkus tihti esmajärjekorras just oskuslikust juhendamisest ja õpetamisest, mitte niivõrd sellest, kui palju ja kui hästi teadmisi koolitaja omab.⁶⁵

Eesmärgiks on luua erinevaid valdkonnapõhiseid sisekoolitajate võrgustikke inimestest, kes omavahel tihedalt suhtlevad, osalevad ühistel koolitustel ja omavad pidevalt kõige kaasaegsemat oskusteavet ja operatiivsemat infot oma valdkonnas.⁶⁶

Piirivalve, kui organisatsioon on spetsiifilise väljaõppega ja kindla karjäärisüsteemiga organ. Sellest tulenevalt ei ole võimalik tellida täiendkoolitust väljastpoolt süsteemi. Koolitusfirmade nimekirjades on raske leida spetsialiste, kes on võimelised edasi andma ja õpetama just piirivalve tööga seotud materjale. On küll võimalik leida mitmesuguseid keeltekoolitusi, inimeseõpetust ja paljudki muud, mis on vaieldamatult ka üks piirivalvuri elukutse juurde käiv omadus.

Piirivalves on mitmeid koolitusvaldkondi, kuhu koolitajaid on võimalik leida ainult organisatsioonist endast või ületavad piirivalve spetsialistid tasemelt teisi võimalikke koolitajaid (näit mootorsõidukite ja dokumentide kontroll). Seetõttu on hädavajalik ära kasutada piirivalve sisemised reservid ja välja arendada sisekoolituste süsteem.⁶⁷

Alustatud on sisekoolitajate pedagoogiliste teadmiste ühtlustamisega. Piirivalveameti ja Tartu Ülikooli Haridusteaduskonna täiskasvanuhariduse keskusega koostöös on korraldatud piirivalvepiirkondade sisekoolitajatele õpet, ühtlustamiseks õpetamise meetodikaid. On välja töötatud sisekoolitajate tasustamise süsteem.

---

⁶⁴ Ruohotie, P, Grimmett, P, P. 1996. Professional Growth and Development. Finland: Saarijärven Offset Oy, lk.75.

⁶⁵ Lõhmus, M. Simson, L., Vigla, H. 2002. Kaasaegne juhtimine ja personali koolitus. Tallinn: OÜ Vastus, lk.110

⁶⁶ Jõemaa, K. 2006. Piirivalve vajab sisekoolitajaid. – Piirivalveleht, aprill, nr 2 (44), lk. 2

⁶⁷ Sama.

Piirivalvepiirkonnad on oma sisemiste käskkirjadega paika pannud sisekoolitajaid, kes on vabatahtlikult andnud selleks oma nõusoleku. Sisekoolitajate määramine Kirde Piirivalvepiirkonnas toimus Piirkonna ülema käskkirjaga nr.70-P 03. märts 2008.

Piirivalvepiirkondade vajadustest lähtuvalt oli Piirivalveameti peadirektori käskkirjaga nr. 2-UK 20.03.2007 paika pandud 2007 aasta prioriteetsed koolitusvaldkonnad:⁶⁸

1. keeltekoolitus (inglise ja saksa keel);
2. väärteomenetlus;
3. SIS kasutamine;
4. võltsingute tuvastamine 1. astme kontrollis;
5. turvataktika;
6. juhtimiskoolitus.

Üks peamisi probleeme on sisekoolitajate motiveerimine. Seda just selle pärast, et sisekoolitajad teevad oma tööd peamiselt põhiülesannete kõrvalt. Sellega kaasneb oht, et põhiülesanded jäävad täitmata ja koolituste ettevalmistamiseks ei jää piisavalt aega. Lisakohustuseks on sisekoolitajatel ka õppematerjalide koostamine, sest täiendõppe läbiviimiseks puuduvad piirivalvepiirkondades ühtsed õppematerjalid.

Vaatomata probleemidele korrastab ühtne sisekoolitajate süsteem täiendõppe läbiviimist piirivalves. Ühtsete meetodite rakendamisega on võimalik paika panna, kes millist koolitust, millises mahus annab ning ei teki teineteise temade kordamist ja ülerääkimist.

3.3 Elukestev õpe

Elukestva õppe⁶⁹ põhimõtete ellurakendamise üheks põhjuseks Euroopa Liidus on - Euroopa on jõudsalt liikunud teadmistepõhise ühiskonna ja majanduse suunas. Rohkem kui kunagi varem muutub juurdepääs uusimale informatsioonile ja teadmistele koos motivatsiooni ja oskusega kasutada kaasaegseid teabevahendeid, arvestades nii üksikute inimeste kui ka kogu ühiskonna huvisid, võtmeteguriks, millest sõltub Euroopa

---

⁶⁸ Piirivalveameti 20.märts 2007.a käskkiri nr.2-UK.

⁶⁹ Elukestev õppimine on protsess, mis hõlmab kõiki elu jooksul ette võetud õpetegevusi, eesmärgiga parandada teadmisi, oskusi ja kompetentsi vastavalt iseenda, kodanikkonna, ühiskonna ja/või tööturu vajadustele.

konkurentsivõime tugevdamine, samuti tööjõu läbilöögi- ja kohanemisvõime suurendamine tööturul toimuvate muutustega edukaks toimetulekuks.⁷⁰

Organisatsioonid võivad luua elukestvat õpet toetavad struktuurid ja protsessid. Juhtkond peaks pakkuma töötajatele võimalusi osaleda koolitustel, mis aitavad neil tööks vajalikke teadmisi ja oskusi uuendada. Töötajad omakorda saavad selge ja ühise visiooni organisatsiooni eesmärkidest ja väärtustest.⁷¹

Elukestvat õpet tuleb vaadata kahest perspektiivist: töötajate ja tööandjate omast. Töötajate perspektiiv peegeldab töötajate lähenemist õppeprotsessidele, õppimisele ja enese arendamisele (arengule). Tööandja perspektiiv kajastab tema motivatsiooni elukestva õppe võimaluste pakkumisel ja tutvustamisel (näiteks koolituste korraldamine jne) oma töötajatele, eesmärgiga muuta organisatsioon efektiivsemaks ja paremini toimivaks.⁷²

Töötajal on õppimiseks ja enese arendamiseks hulk motivaatoreid. Siia on kaasatud sisemine ja väline surve, kvaliteedinõuded ja soov või vajadus neile vastata, isiksuslikud faktorid. Töötaja sisemine motivatsioon ja koolitusvõimaluste kasutamine on vastavuses tema tuleviku karjääri, personaalsete huvide, sotsiaalsete vajaduste ja isiklike põhjustega. Üks peamine motivaator on kindlasti kvalifikatsiooni säilitamine.⁷³

Organisatsioon õpib ainult läbi oma töötajate. Seega on organisatsiooni konkurentsivõime aluseks töötajate valmisolek ja võime pidevalt õppida, reageerida kiiresti ja paindlikult vastavalt muutunud olukorrale ja järgida elukestva õppimise põhimõtteid. Indiviidi õppimine ei garanteeri alati organisatsiooni teadmuse suurenemist, kuid inimeste teadmised on siiski organisatsioonilise teadmuse aluseks.⁷⁴ Oskused, mis on elukestva õppimise aluseks:⁷⁵

1. oskus õppida;
2. õppemeetodi mõistmine;
3. informatsiooni, õppematerjalide hankimise oskus.

---

⁷⁰ Elukestva õppe strateegia 2005-2008. 2005 Haridus ja teadusministeerium, lk 6.

⁷¹ Teadmus. Elukestev õpe. Meetodid ja informatsioonile juurdepääs. http://www.eits.ee/Main/failid/Vet/LO_est/12%20Continuous%20learning%20-%20koolitus.pdf, lk 1. 24.03.2008.

⁷² Sama.

⁷³ Samas, lk 2.

⁷⁴ Samas, lk 3.

⁷⁵ Samas, lk 2.

3.4 Kutsealaste teadmiste tõstmise võimalused Narva maantee- ja raudtee piiripunktides

Narva maantee- ja raudtee piiripunktide isikkoosseisul on võimalus osaleda täiendkoolitusel Kirde piirivalvepiirkonna tasandil. Seda just läbi allüksuste sisekoolitajate, kes läbivad erinevaid täiendõppe kursuseid ja koostavad saadud koolituste põhjal õppematerjalid. Saadud teadmised antakse edasi piiripunktide isikkoosseisule.

Narva maantee- ja raudtee piiripunktide isikkoosseisul on võimalus tõsta oma teadmiste taset ainult Piirivalvekolledžis vanemallohvitseride kvalifikatsioonikursusel, mis käivitus veebruaris 2007. Kursuse lõpetanud piirivalveametnikele omistatakse peale kutsekvalifikatsiooni eksami sooritamist kolmas kutsekvalifikatsioon.

Võimalus on tõsta oma teadmiste taset ka tsiviilkõrgharidust omandades ning hiljem läbides eriala ohvitseri kursuse ja sooritades vastavalt omandatud haridusele kutsekvalifikatsiooni eksami.

Järjest aktuaalsemaks muutuv elukestva õppe temaatika annab võimaluse kõigile piirivalveametnikele teostada enesetäiendamist. Piiripunktides on kättesaadavad erinevad juhendmaterjalid, seda nii piirivalve intranetis TEPI-s, kui ka paber kandjal.

Jätkuvat täiendõpet on piirivalveametnikel võimalik saada Kirde Piirivalvepiirkonna Valmidusüksuses. Üksuses on võimalik läbida 6 – kuuline täiendõppeprogramm piirivalvuri ja allohvitseri tasemel. Kursuse eesmärk on anda piirivalveametnikele turvataktikaalast täiendõpet ning täiendada piirikontrollialaseid teadmisi. Selle koolituse läbimisel on piirivalveametnike teadmiste, oskuste, praktiliste vilumuste ja käitumisnormide omandamine, viidud sellise tasemeni, mis võimaldab neil täita järgmise astme ametikohale pandud teenistusülesandeid.

4. NARVA MAANTEE- JA RAUDTEE PIIRIPUNKTIDE ISIKKOOSSEISU KUTSEALASE TASEME JA TÄIENDKOOLITUSTEL OSALEMISE VÄLJASELGITAMINE

4.1 Uurimuse eesmärk ja meetodid

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada Narva maantee- ja raudtee piiripunktides teenistuses olevate piirivalveametnike teadmiste tase ja millised võimalused on piirivalveametnikel erialase täiendkoolitusel osalemiseks ja läbimiseks.

Andmekogumismeetodina kasutas autor ankeetküsitlust. Küsitlusse kaasati Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalvuri ja allohvitseri ametikohtadel töötavaid piirivalveametnikke. Uurimuses osalemine oli vabatahtlik ja anonüümne.

Uurimus viidi läbi 07. jaanuar 2008 kuni 15. veebruar 2008 Kirde Piirivalvepiirkonna Narva maantee- ja raudtee piiripunktides. Autor edastas küsitluslehed kontaktisikutele, kes edastasid need allüksuses täitmiseks ning korraldasid tagastamise autorile.

Arvestades Narva maantee- ja raudtee piiripunktide isikkoosseisu arvukust (98 piirivalvurit) jagas autor piiripunktide isikkoosseisule 100 ankeeti. Tagastati 62 korrektselt täidetud ankeeti.

Küsitlusankeet koosnes kahest osast. Esimene osa sisaldas küsimusi üldandmetest, mille põhjal soovis autor saada ülevaadet piiripunktides teenistuses olevate piirivalveametnike vanusest, haridusest, teenistuskäigust. Teises osas soovis autor saada ülevaadet Narva maantee- ja raudtee piiripunktides teenistuses olevate piirivalveametnike väljaõppest ja täiendõppe võimalikkusest. (Lisa 1)

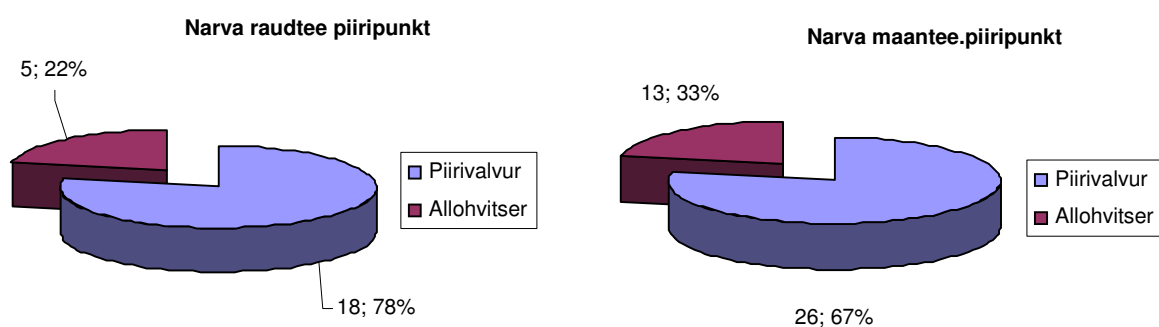
Küsimustikus kasutati kõige enam levinud valikvastustega küsimuste tüüpi.⁷⁶ Andmete töötlemiseks kasutati tabelitöötlusprogrammi Microsoft Excel.

---

⁷⁶ Hirsijärvi, S jt. 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina, lk 185 – 187.

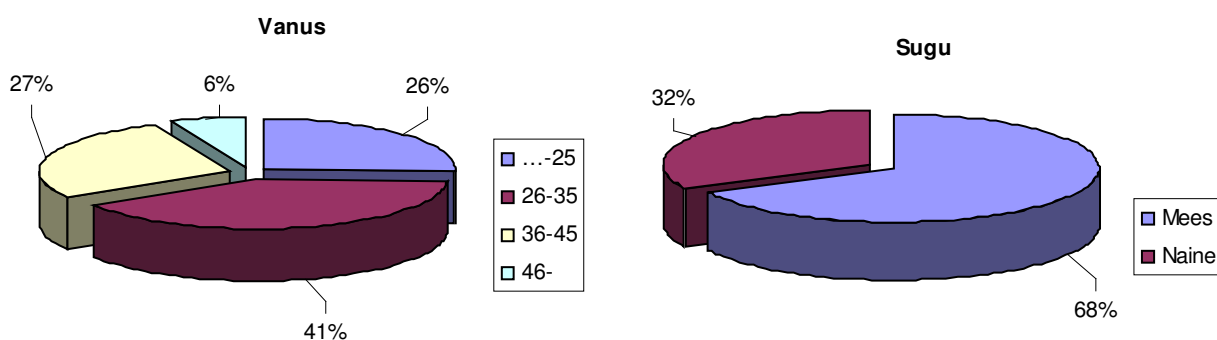
4.2. Narva maantee- ja raudtee piiripunktides läbiviidud küsitluses osalenute iseloomustus

Küsitluses osales 62 piirivalveametnikku Narva maantee- ja raudtee piiripunktides (63,3% isikkoosseisust), kelle hulgas on 13 Narva maanteepiiripunkti ja 5 Narva raudtee piiripunkti allohvitseri ning 26 Narva maanteepiiripunkti ja 18 Narva raudtee piiripunkti piirivalvuri ametikohal teenivat piirivalveametnikku. Küsitlusele vastuist 71% töötab piirivalvuri ametikohal.

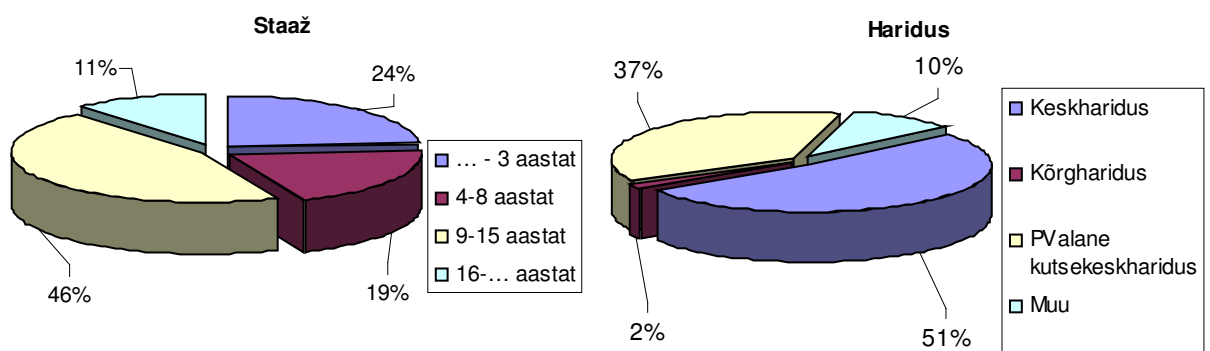
Joonis 1. Küsitluses osalenud piirivalveametnike võrdlus teenistuskohade ja ametikohtade lõikes

Piiripunktides teenistuses olevad piirivalveametnikud jagunesid vanuselisel ja sooliselt – küsimustikule vastanutest 41 % olid 26-35 aastased, 27% 36-45 aastased ja 26% kuni 25 aastased piirivalveametnikud. Soolisuselt jaotusid vastajad – 68% mehed ja 32 % naised.

Joonis 2. Piirivalveametnike vanuseline ja sooline võrdlus

Küsimustikule vastajatest 46% omavad teenistusstaaži 9-15 aastat. Haridustasemelt 51 % vastanutest omab keskharidust, 2% kõrgharidust ja 10% muud ehk kesk-eri haridust. Samas vaadates piirivalvealast kutsekeskharidust omavate piirivalveametnike (37%) arvukust ja arvestades asjaolu, et 67 % piirivalveametnikest on vanuses kuni 35 eluaastat, võib järeldada, et piiripunktides on teenistuses nooremapoolne ja konkurentsivõimelise haridustasemega piirivalveametnike kollektiiv, kes on võimelised läbi erinevate õppemetodite pidevalt tõstma ja edasi arendama oma teadmiste taset. Kindlasti see lihtsustab ning annab suurema mänguruumi koolituste planeerimisel ja läbiviimisel.

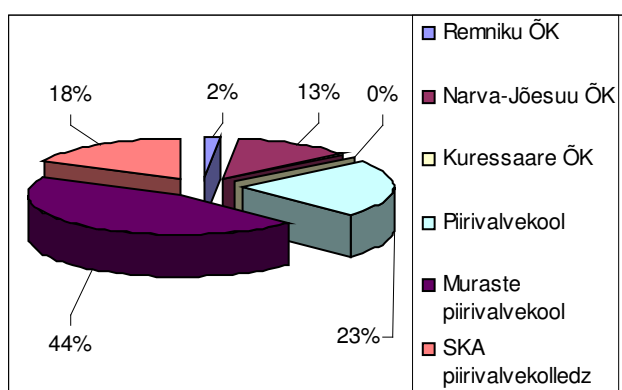
Joonis 3. Piirivalveametnike teenistusstaaži ja hariduse võrdlus

Antud uurimuse tulemustest võib järeldada, et uurimus kajastub peamiselt piirivalvurite olemust ja arvamusi. Uurimustulemusele annab omapoolse lisa ka pikaajalise teenistusstaažiga piirivalveametnike suur hulk, kes omavad pikaajalisi kogemusi erinevatel ajahetkedel läbiviidud piirivalveametnike koolituste korraldamistest ja aastatega omandatud kogemustest.

4.3. Uurimustulemuste analüüs

Narva maantee- ja raudtee piiripunktides on teenistuses väga erineva väljaõppega piirivalveametnikud. Piirivalve algusaastatel oli väljaõppe tase ja koolitusprogrammid väga erinevad. Antud uurimusest selgub, et piirikontrolli teostavatest ametnikest 44 % on läbinud koolituse Muraste Piirivalvekoolis ja 18% küsitlusele vastanud

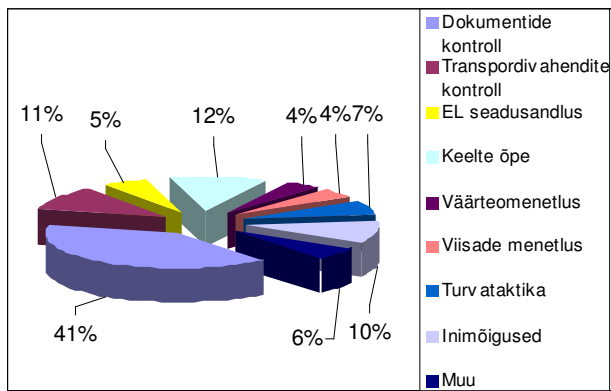
piirivalveametnikest on läbinud koolituse Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledžis. Haridustaseme näitajate põhjal on piirivalvealase kutsehariduse omandanud 37% vastanutest. (vt joonis 3) Selle põhjal võib väita, et suurem osa isikkoosseisust on läbinud küllaltki sarnastel põhimõtetel läbiviidud tasemekoolituse, mis lihtsustab tunduvalt täiendõppe läbiviimist. Kuid samas on murettekitav asjaolu, et 13% vastanutest on läbinud piirivalvuri baasväljaõppe Narva-Jõesuu- või 2% Remniku õppekeskuses. See loob eelduse, et antud piirivalveametnikud on läbinud vaid täiendkoolitusi, hoidmaks või säilitamiseks piirivalveametnikule tööks vajalikku teadmiste taset.

Joonis 4. Baasväljaõppe toimumise koht

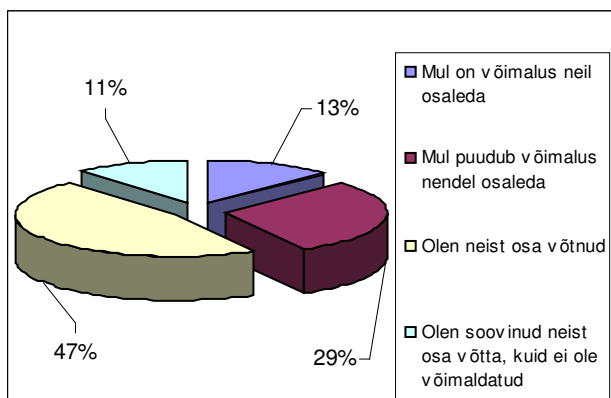
Eesti ühinemine Euroopa Liidu ja Schengeni ühtse viisaruumiga on oluliselt suurendanud piirivalveametnikele esitatavaid nõudeid. Seda just koolituste läbiviimisel ja erialaste teadmiste tõstmisel. Avanenud liikumisvabadusega on Narva piiripunktides ehk Euroopa Liidu välispiiril oluliselt suurenenud välisriikide kodanike piiriületused. Tulenevalt teenistusülesannetest oli piiripunktide koolituste korraldamisel põhirõhk suunatud 41% dokumentide kontrollile, 12% keeleõppele, 11% transpordivahendite kontrollile ja viimasel ajal väga aktuaalseks muutunud 10% inimõigustele. Autori arvates ei ole piisavalt pööratud tähelepanu seadusandlust puudutavatele koolitustele, EL seadusandlusele 5% ja väärtemenetlusele 4%. Pidevalt muutuvad õigusaktid ja seadused nõuavad nendega pidevalt töötamist. See omakorda nõuab piirivalveametnikelt rohkem nendega töötamist. Ebaprofessionaalse menetluse läbiviimine võib põhjustada ettenägematuid tagajärgi nii menetlejale, kui piirivalve mainele. Küllalt suur oli ka osakaal „muu“ koolituse osas, mis hõlmas inimkaubandust, intervjuerimist ja suhtlemispsühholoogiat. Nende osakaal peab

tulevikus veel kindlasti tõusma, sest Siseministeeriumi valitsemisala arengukavas nähakse ühe põhilisema ohuna illegaalset migratsiooni, sealhulgas inimkaubandust.

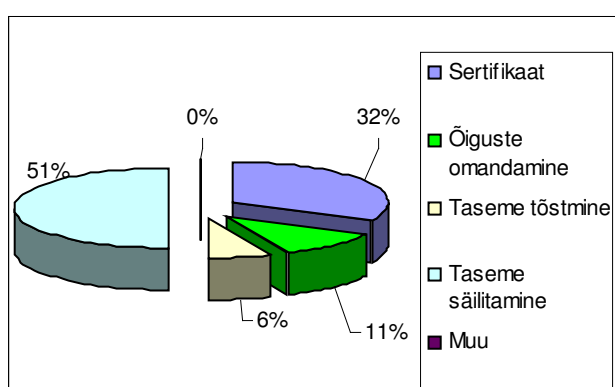
Joonis 5. Viimati läbiviidud erialane täiendkoolitus

Enamus korraldatud koolitustest on olnud Kirde piirivalvepiirkonna sisesed. Autor soovis oma uurimuses välja selgitada, kui paljudele Narva piiripunktide piirivalveametnikele on avanenud võimalus koolituste läbimiseks väljaspool piiripunkte. Positiivne on see, et suuremale osale 60% vastanutest on avanenud võimalus osaleda või on osa võtnud koolitustest väljaspool oma allüksust. Murettekitav on asjaolu, et 11% vastanutest ei ole võimaldatud osavõttu koolitustest väljaspool oma allüksust. See on suuremal määral tingitud piiripunkti isikkoosseisu vähesusest. Selle tulemusena on ka raskendatud piirivalveametnike osalemine erinevatel piiripunktides väljaspool toimuvatel koolitustel. Küsitluse tulemuste põhjal võib väita, et piiripunkti isikkoosseisu ei suunata ühistel alustel piiripunktist väljaspool toimuvatele koolitustele. See omakorda mõjutab teenistuses olevate piirivalveametnike suhtumist teenistusse ja koolitustel osalemisele.

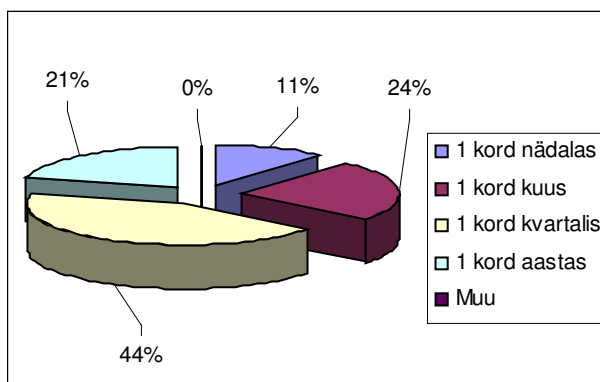
Joonis 6. Väljaspool piiripunkte läbiviidavatel koolitustel osalemise võimalus

Koolituste läbimisega omandasid 32% vastanutest sertifikaadi, mis oli suurel määral tingitud ametikohtadele esitatud nõudmistest (viisade vormistajad). Kõige suurem osakaal 51% koolitustest oli suunatud taseme säilitamisel. Autorile teadaolevalt viidi kõik sellised koolitused läbi allüksuste ülemate, asetäitjate või Kirde Piirivalvepiirkonnas sisekoolitust läbiviivate piirivalveametnike poolt. Seda asjaolu on tinginud nõudlus koolituste läbiviimisest seoses Schengeni ühtse viisaruumiga liitumine ja sellest tulenevalt vajalike nõudmiste rahuldamiseks. 11% küsitluid omandas koolituse läbimisega õiguse mingisuguse toimingu sooritamiseks. Autorile teadaolevalt toimus piirivalvepiirkonnas vastavalt ametikohtadele vääртеomenetluse läbiviimise õiguste koolitus.

Joonis 7. Koolituste läbimise tulem

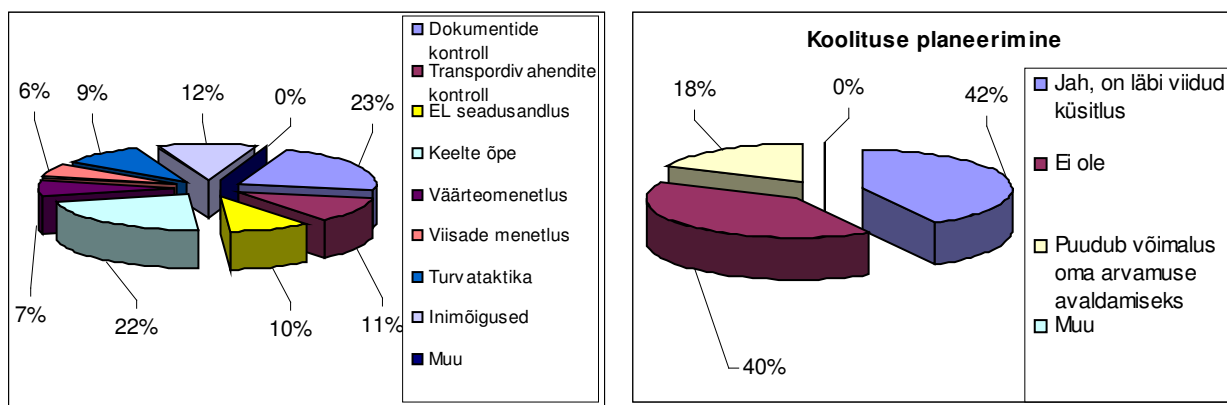
Pidevalt uuenevad teenistusalased juhendmaterjalid esitavad omapoolsed nõuded täiendõppe läbiviimiseks. Uuringus selgus, et 44% vastanuist peab vajalikuks täiendõppe läbimist ainult kord kvartalis, 24 % vastanuist arvas, et selleks on vajadus 1 kord kuus. Huvipakkuv on nende 21 % piirivalveametnike seisukoht, kes arvavad, et täiendõppe läbiviimise vajalikkus on ainult kord aastas. Autori arvates võib selline olukord olla tingitud iseõppe võimalikkusest ja teenistusalaste juhendmaterjalide heast kättesaadavusest. Samas ei saa välistada ka piirivalveametnike huvi puudumist koolituste läbiviimise ja koolitustel osalemistel.

Joonis 8. Täiendõppe läbiviimise ajaline vajadus

Küsitluse läbiviimisel üheks eesmärgiks oli välja selgitada piiripunktides teenistuses olevate piirivalveametnike täiendkoolituse temaatilised vajadused. Üha rohkem ületab piiri erinevatest rahvustest inimesi. Vastavalt piirivalveametnike teenistuse eripärast on neil kohustus tunda erinevaid piiriületust võimaldavaid dokumente ja suhelda piiriületajatega. Sellest ka koolitussoovides kajastuv 23 % dokumentide kontrolli ja 22 % keelte õppe vajadus. Õigusainete teadmiste täiendamiseks tuntakse küllaltki suurt vajadust, seda just 12% inimõiguste, 11% väärteomenetluse ja 10% Euroopa Liidu seadusandlusest. Samas turvataktika vastu tunneb huvi vaid 9% vastanutest. Kindlasti peaks neid eelpool nimetatud valdkondi käsitlema koolitustes ühise suunana, et siduda nad omavahel üheks tervikuks, mis annab piirivalveametnikule oma tegevustes kindlama tunde ja vähendab riske ebakompetentsete otsuste vastuvõtmiseks.

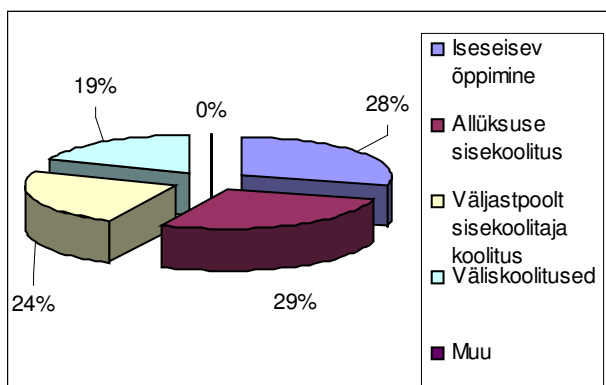
Läbiviidud küsitluse põhjal selgus ka tõsiasi, et piirivalveametnike koolituste soovidega arvestatakse erinevate koolituste planeerimisel. 42% küsitluses vastanud piirivalveametnikest hulgast on läbi viidud koolitusvajaduste väljaselgitamise küsitlus. Suhteliselt suur 18% vastanutest leiab, et nende soovidega ei ole arvestatud ja 40% vastanuist väidab, et ei ole küsitlust läbi viidud. Autori arvates võib see olla tingitud koolitussoovide valdkondadest, mida ei ole otstarbekas sisse osta või huvi on üles näidatud väikese huvigrupi poolt. See võib pikemas perspektiivis tekitada olukorra, kus piirivalveametnike silmaringi enam ei laiendata, viidates materiaalsete vahendite puudumisele. Samas vähendab kindlasti pealesurutud koolitustest osavõtmine huvi õpetatava materjali vastu.

Joonis 9. Piirivalveametnike täiendkoolituse soovid ja koolituste planeerimine kaasärääkimise võimalikkus

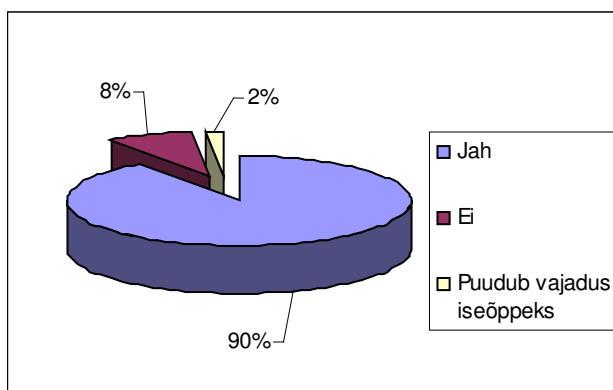
Õppimisvalimi väljaselgitamisel soovis autor teada saada, millised on piirivalveametnike eelistused teadmiste omandamise viisides. 29% vastanutest eelistavad koolituse korraldamist allüksuse sisekoolitajate poolt. See on kõigile kõige kättesaadavam võimalus koolitustel osalemiseks ja läbiviimiseks. Positiivse küljena jääb alati võimalus hilisema teenistuse käigus sisekoolitajalt üle küsida arusaamatuks jäänud valdkonnad. Samas on üllatavalt suur 28% vastanute arvamus iseseisvast õppimisest. Autori arvates, on see väga positiivne suundumus piirivalveametnike enesetäiendamise tõhustamisel. Negatiivse küljena peab välja tooma asjaolu, et meil on olemas küll kättesaadavad teenistusosalased juhendmaterjalid, kuid puuduvad kontrolli protseduurid materjalist arusaamisest, mis ei pruugi avaldada positiivset mõju. 24% vastanutest eelistaks sisekoolitust väljastpoolt allüksust. Positiivse tegurina võib siinkohal märkida sisekoolitajate kasutamisel väljastpoolt oma allüksust, seda just selleks, et Narva piiripunktides teenistuses olevatele piirivalveametnikele luuakse kujutletav pilt teistes allüksustes toimuvast, nende kogemustest ja tähelepanekutest.

Joonis10. Õppimisviiside valim

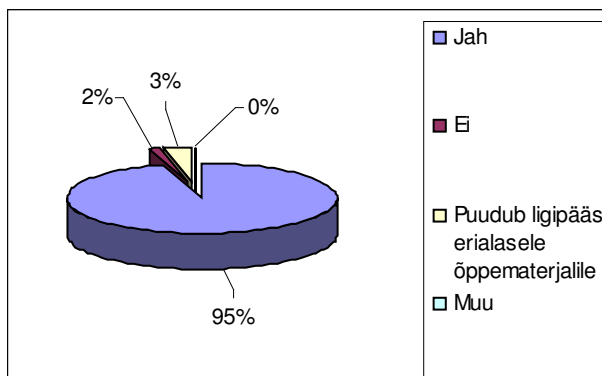
Koolituste korraldamine piiripunktide piirivalveametnikele on viimasel ajal olnud raskendatud. Seda just isikkoosseisu vähesuse ja sellest tuleneva suure töökoormuse tõttu. See ajendas autorit pöörama oma uuringus suuremat tähelepanu iseõppimisele ja küsitluse tulemuste põhjal võib väita, et 90% vastanutest on sellest huvitatud. Samas on huvitav tõdeda, et 2% vastanuist puudub vajadus iseõppeks. 8% isikkoosseisust ei tunne üldse huvi iseõppimise vastu, mis on samas väga ärev signaal. See kinnitab tahtmatult fakti, et osa piirivalveametnikke ei pea iseõppimist, kui ühte teadmiste omandamise viisi mitte millekski.

Joonis 11. Iseõppimine

Lähtuvalt Schengeni nõuetest on piiripunktides teenistuskohadel kõigile piirivalveametnikel loodud võimalus ligipääsuks erialasele õppematerjalile piirivalve intranetis TEPI-s ja paber kandjatel. 95% vastanuist kinnitasid seda väidet. Millest on

tingitud 2% küsitluse vastajate eitav vastus ja 3 % vastajate ligipääsu puudumine on autori arvates tegemist küsimusest mitte arusaamisega või huvi puudumisega. Samas võib see asi olla tingitud ka asjaolust, et ei ole välja töötatud üheselt arusaadavat mõistet ja täiendõppe töendamise süsteemi, mis võimaldaks iseõppimise tulemusi kaardistada. Sooritades selleks siis kas teatud ajahetkedel teste või täites peale õppematerjali läbitöötamise kokkuvõtva formulari.

Joonis 12. Iseõppimise võimalused

4.4 Uurimustulemuste kokkuvõte

Antud lõputöö uurimus tugines püstitatud probleemile: kuidas on võimalik läbi täiendõppe tösta piirikontrolli teostavate piirivalveametnike teadmiste taset.

Probleemile leiti osaline lahendus selgitades ankeetküsitlusega täiendõppe läbimise võimalikkust piiripunktides, koolitusvajaduste ja õppeviiside väljaselgitamisega. Küsitlus viidi läbi Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalvuri ja allohvitseri ametikohtadel töötavatele piirivalveametnikele. Uurimuses osales 62 piirivalveametnikku Narva maantee- ja raudtee piiripunktist (63,3% piiripunktide isikkoosseisust).

Uurimusest selgus, et 67 % Narva maantee- ja raudtee piiripunktide küsitluses osalenud piirivalveametnikest on läbinud piirivalvuri baaskursuse Muraste Piirivalvekoolis või Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledžis. Nendest 37% omavad piirivalvealast kutsekeskharidust. Täiendkoolituste süsteem toimib hästi, seda just allüksuste

sisekoolitajate poolt. On loodud iseõppimise võimalused, kus piirivalveametnikud saavad omandada vajaminevaid teadmisi teenistuskohadel, läbi piirivalve intranetis asuva TEPI andmebaasis. Samas võimaldatakse neile juurdepääs erinevatele paberkandjatel olevatele teenistusala-tele juhendmaterjalidele. Seda võimalust on kasutanud 90% küsitluses osalenutest.

Uurimus näitas, et Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalveametnikud on huvitatud enesetäiendamise võimalustest, olenemata raskustest, mis on tingitud väga suurest isikkoosseisu nappusest.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli tutvuda piirivalveametnike tasemekoolituse ülesehitusega, anda ülevaade milline on Kirde Piirivalvepiirkonna Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalveametnike teadmiste tase ning võimalus täiendkoolituste läbimisteks ja neil osalemiseks.

Eesmärkide saavutamiseks uuriti piirivalveametnike koolituste ülesehituse ja teemakohast kirjandust ning normdokumente. Viidi läbi kirjalik uurimus, selgitamaks välja läbitud tasemeõpet ning täiendõppe võimalikkust ja neil osalemist.

Piirivalveametnikele on tasemeõppe läbimiseks kirjutatud ette jäigad raamid. Karjääriredelil horisontaalseks liikumiseks peab piirivalveametnik läbima tasemekoolituse ning osalema jätkuvalt täiendkoolitustel. Vertikaalseks liikumiseks on vajalik korduv tasemekoolitus ning tasemekoolituste vaheline täiendkoolitus. Tasemekoolitust on võimalik omandada Piirivalvekolledži baasil. Tasemekoolitusel omandatav haridus peab vastama kutsestandardile.

Läbitöötatud materjalide põhjal võib väita, et Narva maantee- ja raudtee piiripunktides on teenistuses hea teadmiste tasemega piirivalveametnikud. On rakendunud täiendõppe süsteem ja seda just piirkonna ja allüksuste sisekoolitajate poolt läbi viidavate koolituste osas. Suurt rõhku on pööratud ka iseseisvale õppele, võimaldades piirivalveametnikele täielik juurdepääs erinevatele teenistusalaastele juhendmaterjalidele.

Tänase päeva seisuga on täiendkoolitustel osalemise võimalused minimaalsed, kuna isikkooseisu arv päevast päeva väheneb ja piirivalveametnikel ei ole võimalik osaleda erinevatel koolitustel, seda just väljaspool piiripunkte.

Elukestva õppe põhimõtetele tuginedes peab iga piirivalveametnik olema sunnitud läbima oma kvalifikatsiooni säilitamiseks teatud mahus täiendõpet iga järgneva perioodi jooksul. Selleks, et see täiel määral toimuks on piirkonnal vajalik teostada pidevalt ametnikele koolituste planeerimist.

Autori poolt püstitatud hüpotees leidis osaliselt kinnitust –läbi täiendõppe ja iseseisva õppe on võimalik piirivalveametnike tööd muuta professionaalsemaks. Narva maantee- ja raudtee piiripunktide piirivalveametnikud on huvitatud pidevast täiendõppest ja suurt huvi pakub iseseisva õppe võimalus. Piirivalveametnike koolitussoove vaadeldes ei piirduta ainult oma põhitööks vajalike teadmistega, vaid tuntakse huvi ka üldharivate koolitusteamade vastu.

Lõputöös esile tulnud probleemide põhjal esitab autor alljärgnevad järeldused ja ettepanekud:

Järeldused:

1. Ei ole välja töötatud vajalike täiendõppe mahtusid, mis kataks piirivalveametnike täiendõppe vajadused kutsetaseme säilitamiseks.
2. Enesetäiendamise teostamiseks ei ole välja töötatud iseõppimise võimalikud programmid, mida arvestatakse hiljem ka kutsekvalifikatsiooni nõuetele vastamise tõendamisel.
3. Piirivalves puudub ühtne õppematerjalide register sisekoolitajatele ja iseõppijatele.
4. Piirivalves puudub hetkel täielikult välja töötatud sisekoolitajate süsteem.

Ettepanekud:

1. Leida optimaalne lahendus tasemekoolituste läbiviimiseks piirivalvepiirkonnas.
2. Moodustada töögrupp piirivalveametnikele vajaliku täiendõppe mahu väljatöötamiseks.
3. Parendada piirivalveametnike iseõppimise võimalusi.
4. Leida võimalus piirivalve intranetis TEPI sisekoolitajate poolt koostatud õppematerjalide avalikuks esitluseks.
5. Kaardistada piirivalve sisekoolitajate täiendõppe õppematerjal.

RESÜMEE

PUBLIC SERVICE ACADEMY

College: Border Guard College	Month and year: May 2008
Title: Narva Road and Railway BCP border guards level of vocational knowledge and possibilities to improve that.	
Author: Üllar Kustala	signature:
Review Current paper is presented at 41 pages. At this work is refereed for 41 sources. Work consist 12 schemes and 1 annex. Paper is written in Estonian language and resume is abridged in English language. For that work subject of research is border guard's degree learning structure and possibilities for continuing education. Goals is to introduce border guards degree learning structure, give overview which is North-East BGD Narva road and railway BCP border guards level of knowledge and which kind of opportunities exists for continuing education. To achieve the research goals was analysed germane literature and normative regulatory documents, was carried out and analysed poll examination. Work hypothesis is averment, that thought continuing education and self learning is possible to improve border guards work skills more professional. Accordingly to research results is possible to confirm, that in Narva road and railway BCP-s is in service border guards with good level of knowledge. There is inured to continuing education system and that kind of schooling takes especially part from side of district and units inside trainers. Also is paid a lot attention to self learning, by making for border guard's available full access for different service instructions. Novelty and actuality of research is consisting in apprising lifetime learning importance and applications for border guards. According to research results is possible to give recommendations for improving the continuing education.	
Keywords: Schooling, degree learning, continuing education, lifetime learning.	
Maintenance: Public Service Academy Border Guard College	
Allowed to advocate:	
Tutor:	signature:

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. Alas, R. 2002. Muudatuste juhtimine ja õppiv organisatsioon. Tallinn: Külim.
2. Alas, R. 2004. Juhtimise alused. Tallinn: Külim.
3. Alas, R. 2005. Personalijuhtimine. Tallinn: Külim.
4. Beirsto, B, Ruohotie, P. 1999. The Education of Educators. Finland: Saarijärven Offset Oy.
5. Hirsijärvi, S. jt. 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina.
6. Jõemaa, K. 2006. Piirivalve vajab sisekoolitajaid. – Piirivalveleht.
7. Lõhmus, M. Simson, L., Vigla, H. 2002. Kaasaegne juhtimine ja personali koolitus. Tallinn: OÜ Vastus.
8. Martsik, M. 2001. Eesti piirivalveametnike kaasaegset kutsekoolitust tagavad normdokumendid. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
9. Meta-Profit OÜ. Õppiv organisatsioon 2002-2003.
10. Murre, S. & Kerem, K. & Lumi, R. & Rodes, K. & Johandi, M. & Randma, T. 2003. Kvalifikatsioonisüsteemi teejuht. Kutsekvalifikatsiooni sihtasutus.
11. Piirivalveamet. 2000. Piirivalve päevik 1990-2000.
12. Teppan, P. 2007. Eesti piirikontrolli teostavate ametnike koolitus, tööalase koolituskvaliteedi tõstmise võimalused ja ametialase õppematerjali. [Magistritöö] Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.
13. Türk, K. 1999. Personali juhtimine ja eestvedamine. Tartu: Ülikooli kirjastus.

Õigusaktid

1. Kutseseadus. 19.12.2000.- RT I 2001, 3, 7, RT I 2003, 83, 55.
2. Muraste Piirivalvekooli asutamine. RTL, 2002, 119, 1738.
3. Piirivalve koosseisus olevate asutuste loetelu kinnitamine. RT I 1995, 64, 1074.
4. Piirivalveseadus. 31.07.1994. - RT I 1994, 54, 903.
5. Piirivalveteenistuse seadus. 16.03.2007. – RT I 2007, 24, 126.

Muud õigusaktid

1. Core Curriculum for border guard training. 8285/2/03 FRONT 38 COMIX 232 08.05.2003.
2. Haridus ja teadusministeerium. 2005. Elukestva õppe strateegia 2005-2008.
3. Kutsestandard piirivalveametnik I-V. Õigus- ja Sisekaitse Kutsenõukogu otsus nr. 9. 13.04.2005.
4. Kutsequalifikatsiooni Sihtasutuse põhikiri. Kutsequalifikatsiooni Sihtasutuse 31.08.2001 asutamisotsus lisa nr 1.
5. Kutsestandardite koostamise, muutmise, ülesehituse ja vormistamise kord. Haridus- ja teadusministri 03.03.2004 määrus nr 16.
6. Piirivalveametnike kutseksamite läbiviimise kord. Piirivalveameti kutsekomisjoni 28.märtsi 2006 otsus nr 1.
7. Piirivalveameti kutsekomisjoni tegevusstatuut. Piirivalveameti peadirektori 27.04.2006 käskkiri nr 173.
8. Piirivalveametnike kutsequalifikatsioonide tõendamise ja omistamise kord. Piirivalveameti peadirektori 27.04.2006 käskkiri nr 173.
9. Piirivalveametnike kutsequalifikatsioonide tõendamine ja omistamine. Piirivalveameti peadirektori 12.12.2007 käskkiri nr 236.
10. Piirivalve 2007 prioriteetsete koolitusvaldkondade kinnitamine. Piirivalveameti peadirektori 20.03.2007.a käskkiri nr.2-UK.
11. Piirivalvealase koolituse ühtseks tervikuks liitmise visioon. Tallinn 2004.
12. Siseministeerium. 2004. Piirivalve arengusuunad 2007 (2008). Vabariigi Valitsuse 02.09.2004 istungil, protokoll nr 37.

Interneti materjalid

1. Leiner, M. 2005. Elukutse: Piirivalvur. Karjäärituul 1/05, lk 4 http://www.innove.ee/ee/files/Karjaarituul_5_A4_print.pdf 20.03.2008.
2. Kutsequalifikatsiooni sihtasutus. www.kutsekoda.ee 03.02.2007.
3. Piirivalveamet. Rakenduskõrgharidus. <http://www.pv.ee/index.php?page=594> 24.03.2008.
4. Piirivalveamet. Kutsekeskharidus. <http://www.pv.ee/index.php?page=593> 24.03.2008.

5. Piirivalveamet. Kutseomistamine. www.pv.ee/index.php?page=595 23.01.2007.
6. Piirivalveamet. Narva- Jõesuu Õppekeskus lõpetab ajateenijate väljaõppe. www.pv.ee/index.php?page=173&action=article&article_id=835 06.04.2005.
7. Sisekaitseakadeemia. Piirivalvekolledži tutvustus. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=955> 24.03.2008.
8. Sisekaitseakadeemia. Õppekavad. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=936> 24.03.2008.
9. Sisekaitseakadeemia. Täiendõpe. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=934> 23.03.2008.
10. Sisekaitseakadeemia. Õppekavad. <http://piirivalve.sisekaitse.ee/?id=921> 24.03.2008.
11. Teadmus. Elukestev õpe. Meetodid ja informatsioonile juurdepääs http://www.eits.ee/Main/failid/Vet/LO_est/12%20Continuous%20learning%20-%20koolitus.pdf 24.03.2008.

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsitlus

Hea kolleeg!

Käesoleva küsimustikuga eesmärgiks on soov välja selgitada Narva raudtee- ja maanteepiiripunktis teenistuses olevate piirivalveametnike teadmiste tase. Millised võimalused on tõsta erialaste teadmiste taset ja millised võimalused on loodud piirivalveametnikele erialase täiendkoolituse läbimiseks.

Küsimustik on anonüümne ning tulemusi kasutatakse analüüsiks ja järelduste tegemiseks Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledži lõputöö koostamisel.

Küsimustiku täitmisel märkige Teile sobivad vastusevariandid ristiga.

Teid ette tänades,

Üllar Kustala

Sisekaitseakadeemia Piirivalvekolledži üliõpilane

1. Vanus ...

1.	...- 25 aastat	
2.	26-35 aastat	
3.	36-45 aastat	
4.	46 – ... aastat	

2. Teenistusstaaz piirivalves.

1.	...- 3 aastat	
2.	4 - 8 aastat	
3.	9 -15 aastat	
4.	16 – ... aastat	

3. Millises allüksuses olete teenistuses?

1.	Narva maanteepiiripunktis	
2.	Narva raudtee piiripunktis	

4. Millisel ametikohal Te töötate?

1.	Piirivalvur	
2.	Allohvitser	

Muu .....

5. Sugu?

1.	Mees	
2.	Naine	

6. Milline on Teie haridus?

1.	Keskharidus	
2.	Kõrgharidus	
3.	Piirivalvealane kutsekeskharidus	

Muu.....

7. Kus läbisite piirivalveametniku baasväljaõppe?

1.	Remniku õppekeskus	
2.	Narva-Jõesuu õppekeskus	
3.	Kuressaare õppekeskus	
4.	Piirivalvekool	
5.	Muraste Piirivalvekool	
6.	SKA Piirivalvekollidž	

8. Millistes valdkondades on Teile erialast täiendõpet läbi viidud?

1.	Dokumentide kontroll	
2.	Transpordivahendite kontroll	
3.	EL seadusandlus	
4.	Keelte õpe	
5.	Väärteomenetlus	
6.	Viisade menetlus	
7.	Turvataktika	
8.	Inimõigused	

Muu

.....

9. Milline oli viimase erialase täiendõppe läbimise tulemus?

1.	Sertifikaat	
2.	Õiguste omandamine	
3.	Taseme tõstmine	
4.	Taseme säilitamine	

Muu

.....

10. Kui tihti peaks Teie arvates toimuma erialane täiendõpe?

1.	1 kord nädalas	
2.	1 kord kuus	
3.	1 kord kvartalis	
4.	1 kord aastas	

Muu

.....

11. Millises valdkonnas vajaksite enda arvates enesetäiendust?

1.	Dokumentide kontroll	
2.	Transpordivahendite kontroll	
3.	EL seadusandlus	
4.	Keelte õpe	
5.	Väärteomenetlus	
6.	Viisade menetlus	
7.	Turvataktika	
8.	Inimõigused	

Muu.....

...

12. Milliste õppimisviisidega omandate teadmisi kõige paremini?

1.	Iseseisev õppimine	
2.	Allüksuse sisekoolitus	
3.	Väljastpoolt sisekoolitaja koolitus	
4.	Väliskoolitused (kursused teistes asutustes)	

Muu

.....

13. Kas Teil on loodud võimalused kasutada iseõppimiseks ligipääsu erialastele õppematerjalidele TEPI-s või paber kandjatel?

1.	Jah	
2.	Ei	
3.	Puudub ligipääs erialasele õppematerjalile	

Muu

.....

14. Kas Te olete huvitatud iseõppimisest?

1.	Jah	
2.	Ei	
3.	Puudub vajadus iseõppeks	

15. Kas koolituste planeerimisel arvestatakse Teie soovidega?

1.	Jah, on läbi viidud küsitlus	
2.	Ei ole	
3.	Puudub võimalus oma arvamuste avaldamiseks	

Muu

.....

16. Kas on võimaldatud osaleda väljaspool piiripunkti läbiviidavatest koolitustest?

1.	Mul on võimalus neil osaleda	
2.	Mul puudub võimalus nendel osalemiseks	
3.	Olen neist osa võtnud	
4.	Olen soovinud neist osa võtta, kuid ei ole võimaldatud	